

Asia: VN/32862/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi opioidiriippuvuuden vieroitus- ja korvaushoidosta opioidilääkkeillä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tämä on Etelä-Suomen, Itä-Suomen, Lapin, Lounais-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen sekä Pohjois-Suomen aluehallintovirastojen yhteinen lausunto. Lapin aluehallintovirasto on osallistunut asetusluonnoksen valmisteluun sosiaali- ja terveysministeriön pyynnöstä.

Päihde- ja riippuvuushoito sekä opioidikorvaushoito osana sitä kuuluu hyvinvointialueiden järjestämisvastuun piiriin terveydenhuoltolain mukaisesti. Tämä aluehallintovirastojen mukaan selkeyttää päihde- ja riippuvuushoidon palveluiden järjestämistä, tuottamista ja valvontaa sekä parantaa päihde- ja riippuvuushoidon asemaa suhteessa muuhun terveydenhuoltoon.

Oikeus määrätä opioidikorvaushoidon lääkkeitä

Asetusluonnoksen 3 §:n 1 momentin mukaan opioidikorvaushoitolääkkeitä saa määrätä terveydenhuoltolain 28 a §:n 1 momentissa tarkoitettu lääkäri. Kyseisen 1 momentin mukaan hoitoa voidaan antaa sellaisessa terveydenhuoltoon toteuttavassa toimintayksikössä, jossa on tällaisen hoidon antamiseen perehtynyt hoidosta vastaava lääkäri ja toiminnan edellyttämä muu henkilökunta sekä soveltuvat tilat.

Terveydenhuoltolakia sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa (612/2021) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetussa laissa (615/2021) säädettyyn hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän

järjestämisvastuuseen kuuluvan terveydenhuollon toteuttamiseen ja sisältöön, jollei muussa laissa toisin säädetä.

Aluehallintovirastojen käsityksen mukaan tämä tarkoittaa sitä, että opioidikorvaushoitoa voidaan toteuttaa ainoastaan hyvinvointialueiden järjestämässä terveydenhuollossa. Hyvinvointialue voi tuottaa palvelun itse tai hankkia sen muulta palvelun tuottajalta. Yksityisenä terveydenhuoltona korvaushoidon lääkkeiden määrääminen ei siten olisi mahdollista.

Asetuksessa ja sen perusteluissa tulisi kuvata yksiselitteisesti, miten korvaushoitolääkkeiden määräämistä on rajoitettu. Nyt asia pitää tulkita terveydenhuoltolain soveltamisalasta.

1. Korvaushoitoasetuksen 3 §:n 1 momenttiin tulisi lisätä, että opioidikorvaushoitolääkkeitä saa määrätä myös mielenterveyslain 6 a §:ssä ja laissa vankiterveydenhuollon yksiköstä 16 a §:ssä tarkoitettu lääkäri. Siten oikeus määrätä lääkkeitä koskisi kaikkia korvaushoitoa lain mukaan toteuttavia tahoja.
2. Jos asetuksen tarkoituksena on, että korvaushoitolääkkeitä ei voida määrätä potilaille yksityisessä terveydenhuollossa, tulisi tämä ilmetä yksiselitteisesti asetuksesta ja perustelumuihiosta.
3. Hyvinvointialueilla ja vankiterveydenhuollossa korvaushoitolääkkeitä määräävät lääkärit voivat toimia itsenäisinä ammatinharjoittajina tai työskennellä palveluita tuottavassa yhdistyksessä tai yrityksessä. Aluehallintovirastojen mukaan perustelumuihiostioon olisi hyödyllistä lisätä, että korvaushoitolääkkeiden määräämisoikeus koskee myös hyvinvointialueille ja vankiterveydenhuollon yksikölle palveluita tuottavia toimijoita.

Lääkemääräykseen tehtävät merkinnät

Korvaushoitoasetuksen 3 §:n 3 momentissa säädetään buprenorfiinia ja naloksonia sisältävien yhdistelmävalmisteiden määräämisestä apteekista toimitettavaksi. Luonnoksen mukaan lääkemääräykseen on merkittävä lääkkeen määräämisestä annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (1088/1088) 13 §:ssä määrättyjen tietojen lisäksi hoitamansa virka, toimi tai tehtävä.

Korvaushoitolääkkeiden määräämisoikeutta on asetusluonnoksen 3 §:n 1 momentissa rajoitettu. Lääkemääräykseen vaadittavilla tarkemmilla merkinnöillä pyritään ilmeisesti varmistamaan, että

lääkemääräyksen tehnyt lääkäri on oikeutettu määräämään korvaushoitolääkettä. Lääkkeen määräämisestä annetun asetuksen mukaan tieto toimipaikasta ei kuitenkaan ole lääkemääräyksessä välttämätön.

4. Mikäli lääkemääräyksestä on välttämätöntä ilmetä lääkärin toimipaikka ja tehtävä, aluehallintovirastot esittävät korvaushoit asetukseen vastaavaa muotoilua kuin lääkkeen määräämistä koskevan asetuksen 13 §:n 4 momentissa koskien lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijaa.

Vaikutukset potilaan asemaan

Asetusluonnoksen 4 §:n 1 momentin mukaan korvaushoito saadaan aloittaa sellaiselle potilaalle, joka ei ole vieroittunut tai jolla ei riippuvuuden pitkäkestoisuuden ja kokonaistilanteensa vuoksi ole edellytyksiä vieroittua opioideista.

Nykyisessä asetuksessa edellytyksenä on ”joka ei ole vieroittunut.” Tätä on tulkittu vaihtelevasti, jolloin vaikeasti opioidiriippuvaisilla potilailla on ollut vaikeuksia päästä hoidon piiriin osassa hoitoyksiköitä. Edellytysten selkeyttäminen lisää potilaiden yhdenvertaista kohtelua.

5. Aluehallintovirastojen mukaan opioidikorvaushoidon aloittamisen arvioinnin tulee olla yksilöllistä. Kokonaistilanteen arviointiin kuuluu myös arviointi riippuvuuden kestosta ja sen vaikutuksesta vieroittautumisen edellytyksiin. Esitämme, että asetustekstin 4 §:n 1 momentista jätetään pois maininta riippuvuuden pitkäkestoisuudesta. Perustelumuiotiossa on selkeästi ja esimerkkien avulla kuvattu, miten kokonaistilannetta tulisi arvioida.

Vaikutukset palvelujärjestelmään

Asetusluonnoksen 4 §:n 2 momentin mukaan hoidon vaativuuden sitä edellyttäessä hoidon tarve tulee arvioida ja hoito aloittaa ja toteuttaa hyvinvointialueen erikoissairaanhoidon toimintayksikössä, valtion mielisairaalassa tai vankiterveydenhuollon yksikössä.

Terveystenhuoltolain 3 §:n mukaan perusterveydenhuollolla tarkoitetaan muun muassa hyvinvointialueen järjestämää mielenterveyden hoitoa ja päihde- ja riippuvuushoitoa siltä osin kuin niitä ei järjestetä erikoissairaanhoidossa. Kaikilla hyvinvointialueilla ei ole erikoissairaanhoidon

päihde- ja riippuvuushoidon toimintayksikköä toteuttamaan vaativaa päihde- ja riippuvuushoitoa ja opioidikorvaushoitoa. Päihdelääketiede ei ole oma erikoisalansa, joten vaativaa opioidikorvaushoitoa osaava yksikkö voi aluehallintovirastojen käsityksen mukaan toimia joko osana psykiatrista erikoissairaanhoidon tai omana erikoislääkärijohtoisena päihde- ja riippuvuushoidon yksikkönä.

6. Vankiterveydenhuollon yksikössä ei voida aloittaa ja toteuttaa kenenkään muun kuin vankeusvankeutta tai tutkintavankeutta suorittavan henkilön korvaushoitoa. Kysymys ei siten ole hoidon vaativuudesta. Aluehallintovirastot esittävät, että maininta vankiterveydenhuollon yksiköstä poistetaan asetusluonnoksen 4 §:n 2 momentista.

Johtaja Marja-Lea Hallikainen

Aluehallintoylilääkäri Tapio Kekki

Kekki Tapio
Lapin aluehallintovirasto - Etelä-Suomen, Itä-Suomen, Lapin, Lounais-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen sekä Pohjois-Suomen aluehallintovirastojen yhteinen lausunto.